

Уставни суд Босне и Херцеговине у Великом вијећу, у предмету број **АП 4141/16**, рјешавајући апелацију **Удружења грађана „Борба против корупције - Босна и Херцеговина“ – Transparency International БиХ**, на основу члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, члана 18 став (3) тачка х), члана 57 став (2) тачка б), члана 59 ст. (1) и (2) и члана 62 став (1) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст („Службени гласник Босне и Херцеговине“ број 94/14), у саставу:

Златко М. Кнежевић, председник

Мато Тадић, потпредседник

Мирсад Ћеман, потпредседник

Валерија Галић, судија

Миодраг Симовић, судија

Сеада Палаврић, судија

на сједници одржаној 19. децембра 2018. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Дјелимично се усваја апелација **Удружења грађана „Борба против корупције - Босна и Херцеговина“ - Transparency International БиХ**.

Утврђује се повреда права из члана II/3ф) Устава Босне и Херцеговине и члана 8 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Укида се Пресуда Окружног суда у Бањој Луци број 71 0 П 025349 15 Гж 2 од 7. септембра 2015. године.

Предмет се враћа Окружном суду у Бањој Луци, који је дужан да по хитном поступку донесе нову одлуку у складу са чланом II/3ф) Устава Босне и Херцеговине и чланом 8 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Налаже се Окружном суду у Бањој Луци да, у складу са чланом 72 став (5) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине, у року од 90 дана од дана достављања ове одлуке обавијести Уставни суд Босне и Херцеговине о предузетим мјерама с циљем извршења ове одлуке.

Одбацује се као недозвољена апелација **Удружења грађана „Борба против корупције - Босна и Херцеговина“ - Transparency International БиХ** поднесена против Пресуде Окружног суда у Бањој Луци број 71 0 П 025349 15 Гж 2 од 7. септембра 2015. године у односу на право из члана II/3х) Устава Босне и Херцеговине и члана 10 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, зато што је *ratione materiae* инкомпатибилна са Уставом Босне и Херцеговине.

Одлуку објавити у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, „Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине”, „Службеном гласнику Републике Српске” и у „Службеном гласнику Брчко дистрикта Босне и Херцеговине“.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I. Увод

1. Удружење грађана „Борба против корупције БиХ“ - Transparency International БиХ (у даљњем тексту: апелант) са сједиштем у Бањој Луци, које заступа Биљана Радуловић, адвокат из Бање Луке, поднијело је 26. октобра 2016. године апелацију Уставном суду Босне и

Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Рјешења Врховног суда Републике Српске (у даљњем тексту: Врховни суд) број 71 0 П 025349 15 Рев од 30. јуна 2016. године и Пресуде Окружног суда у Бањој Луци (у даљњем тексту: Окружни суд) број 71 0 П 025349 15 Гж 2 од 7. септембра 2015. године. Апелант је поднеском од 19. новембра 2018. године допунио апелацију.

II. Поступак пред Уставним судом

2. Одлучујући о апелантовој апелацији број АП 5301/15 поднесеној против пресуде Окружног суда, прецизиране у претходној тачки ове одлуке, Уставни суд је Одлуком број АП 5142/15 од 12. јануара 2016. године одбацио, између осталих, и наведену апелантову апелацију као преурађену (види, Уставни суд, Одлука о допустивости број АП 5142/15 од 12. јануара 2016. године, доступна на веб-страници Уставног суда www.ustavnisud.ba).
3. На основу члана 23 Правила Уставног суда, од Окружног суда, Основног суда у Бањој Луци (у даљњем тексту: Основни суд) и пуномоћника тужених НИГП ДНН Бања Лука и Драгана Јернића, главног и одговорног уредника ДНН Бања Лука (у даљњем тексту: тужени, односно првотужени и друготужени) затражено је 25. маја 2018. године да доставе одговоре на апелацију.
4. Окружни суд, Основни суд и тужени су доставили одговоре на апелацију у периоду од 5. до 18. јуна 2018. године. Основни суд је на тражење Уставног суда 19. новембра 2018. године доставио на увид предметни спис.

III. Чињенично стање

5. Чињенице предмета које произилазе из апелантових навода и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на следећи начин:
6. Апелант је 25. септембра 2008. године тужбом покренуо предметни парнични поступак ради накнаде штете због клевете.
7. Поводом тужбе Основни суд је 14. новембра 2011. године одржао припремно рочиште.
8. Рјешењем Основног суда број 71 0 П 025349 08 П од 30. новембра 2011. године одређен је прекид поступка, те је одређено да ће се он наставити када се правоснажно оконча кривични поступак у предмету Тужилаштва БиХ број КТ-306/08, или када тај суд нађе да више не постоје разлози да се чека на његов завршетак. Из образложења рјешења, између

осталог, произилази да је Основни суд закључио да је преурањено да суд у парничном поступку испитује чињенице које по својој природи представљају елементе кривичног дјела и кривичне одговорности, а које су битне за одлуку у предметној правној ствари у ситуацији када је у току кривични поступак поводом истих чињеница.

9. Одлучујући о апелантовој жалби против наведеног рјешења, Окружни суд је Рјешењем број 71 0 П 025349 12 Гж од 7. септембра 2012. године жалбу уважио, оспорено рјешење укинуо и предмет вратио првостепеном суду на поновно одлучивање. Окружни суд је навео да се поступак пред Тужилаштвом БиХ води против лица која нису странке у предметном поступку, те да тај поступак није посебан поступак од којег би зависила одлука парничног суда у погледу накнаде штете какву има у виду Закон о заштити од клевете. Још је истакнуто да се у текстовима које је објавио првотужени (предложени докази) помињу имена лица која се доводе у везу са наведеним кривичним предметом, али да та околност не спречава парнични суд да утврђује да ли су истините или не информације које су тужени износили и да ли постоји њихова одговорност из члана 5 Закона о заштити од клевете.
10. Из расположивих докумената произилази да је истражни поступак из претходне тачке ове одлуке, који је покренут 2. фебруара 2009. године, окончан наредбом о обустављању истраге Тужилаштва БиХ број Т130 КТ 0004252 10 од 2. децембра 2013. године.
11. Одлучујући у поновном поступку, Основни суд је донио Пресуду број 71 0 П 025349 12 П 2 од 31. децембра 2014. године којом је одбио апелантов тужбени захтјев којим је тражио да му тужени солидарно накнаде штету нанесену угледу због изношења и преношења изражавањем неистинитих информација, објављујући их у више новинских чланака у „Независним новинама“ и то 1, 2, 3, 4, 5, 8, 9, 10, 12. и 19. јула 2008. године уз обавезивање апеланта на накнаду трошкова парничног поступка (све прецизније наведено у изреци пресуде).
12. Докази које је предложио апелант, које је Основни суд спровео, побројани су на странама 4. и 5. образложења.
13. Тужени су у доказном поступку предложили извођење доказа и то: читањем записника са рочишта за главну расправу састављеног у другом предмету Основног суда број 71 0 П 026225 08 П од 13. децембра 2011. године, саслушањем свједока Владимира Латиновића, те новинара „Гласа Српске“ Горана Маунаге и Драгана Рисојевића на околности „суштинске истинитости спорног изражавања“.

14. Увидом у доказ који је предложио апелант, чланак који је апелант објавио на својој web-страници www.ti-bih.org под називом „Штете од корупције у приватизацији током прошле године преко пола милијарде КМ“, Основни суд је утврдио да је апелант у сарадњи са Фондом „Отворено друштво БиХ“ наставио мониторинг приватизације у БиХ и да су на прес-конференцији, која је одржана 22. маја 2008. године у Бањој Луци, презентовани прелиминарни налази у оквиру прве фазе мониторинга и да ти подаци упућују на висок ризик од корупције у оквиру процеса приватизације, прије свега због помањкања транспарентности у свим фазама ових поступака, те је наглашено да ће апелант са циљем јачања интегритета у процесу приватизације затражити од свих институција да се придржавају стандарда који подразумева „минимални стандард за јавно уговарање Transparency International“. Према оцјени Основног суда, овим доказом апелант ничим не доказује основаност тужбеног захтјева.
15. Увидом у доказе које је предложио апелант, тј. читањем спорних новинских чланака које су објавили тужени 1. јула 2008. године на стр. 2. и 3. под називом „Радници 'Transparency International' рекетирани бизнисмене из РС“ и новинског чланка који су објавили тужени 2. јула 2008. године на страни 3. под називом „Додик: Власт РС ће заштитити жртве рекета“ и „Тражили 10.000 КМ да га скину са црне листе“, Основни суд је утврдио да у чланку стоји да је Милорад Додик, премијер РС, обећао да ће заштитити све свједоке у случају манипулација са „црним листама“ ОХР-а и оптужио Тужилаштво БиХ за селективан и необјективан приступ, а да се апелант помиње само у дијелу у којем аутор чланка наводи да је Милорад Додик позвао Тужилаштво БиХ да „коначно“ отвори поступак о овом случају уз упозорење да ће отказати сарадњу с њима пошто су, према његовом мишљењу, „селективни, необјективни и не желе да процесуирају појединце из Transparencyја“.
16. Увидом у доказ који је предложио апелант, новински чланак првотуженог (без навођења датума објављивања) на стр. 2. и 3. под називом „Лека и Марио тражили новац“, Основни суд је утврдио да је аутор тог чланка написао да су Лека и Марио прво тражили 5.000,00 евра и лаптоп, а касније, када су видјели да Недељко Ђекановић и Момчило Комљеновић не пристају, снизили су цијену на 5.000,00 КМ и лаптоп. У том чланку, како је навео Основни суд, апелант се помиње само на почетку чланка гдје аутор наводи: „Љубинко Лековић, звани Лека, бивши радник Transparency International, тражио новац како би били скинути са црне листе...“

17. Увидом у доказ који је предложио апелант, новински чланак који је објавио првотужени 4. јула 2018. године под насловом „Transparency ме оптужује украденим документима“, Основни суд је утврдио да је аутор тог чланка навео да је професор Мурис Чичић, декан Економског факултета у Сарајеву, рекао „Независним“: „'Transparency International' ме на основу покрадених докумената оптужио да сам себи додјеливао додатне накнаде на плату“, а у наставку текста је наведени професор навео да су проблеми настали када су са Економског факултета украдена документа међу којима су двије одлуке, које се тичу накнада за његову професорску плату и накнаде за објављивање „наставке“, што укупно износи око 2.000,00 КМ, те одлука о формирању колегијума декана управљачког тијела факултета. Аутор је у спорном тексту навео да су, према тврдњама професора Чичића, наведена документа послужила „Transparencyју“ да од министра образовања Сафета Кеше затражи да испита наводе да се он служи незаконитостима. Даље се у тексту апелант помиње и у дијелу када се наводи да је Чичић написао писмо у којем је представнике „Transparencyја“ позвао да дођу на факултет, како би стекли увид у правилнике према којима су одлуке о накнадама донесене.
18. Читањем доказа који је предложио апелант, новинског чланка који је објавио првотужени 5. јула 2008. године под насловом „Лековићу сам дао 20.000 еура“, Основни суд је утврдио да је у том новинском чланку у наслову Врљановић рекао да је Лековићу дао 20.000 евра, а да се апелант у том чланку помиње само када се о Лековићу говори као апелантовом запосленику и да је Лековић код апеланта радио четири године.
19. Прочитан је доказ који је предложио апелант, новински чланак који је првотужени објавио 8. јула 2008. године под насловом „Борис Дивјак знао за рекетирање“ у којем аутор чланка наводи да је Владимир Латиновић, „заштићени свједок“, у ексклузивној исповијести о провјерама о „црним листама“ изјавио да је Борис Дивјак знао за рекетирање и да претпоставља да би именовани могао да буде шеф операције, јер је, како тврди, присуствовао састанку на којем се отворено говорило о рекетирању. У чланку је наведено да је Борис Дивјак, предсједавајући Одбора директора апеланта, знао за рекетирање смијењених званичника и бизнисмена из РС, јер је прошле године присуствовао повјерљивом састанку у Бањој Луци на којем се говорило о томе. Према оцјени Основног суда, у том чланку се апелант помиње само када се помиње Љубинко Лековић (бивши апелантов запосленик) издвојивши као илустрацију дио текста „Латиновић тврди да је преварантска схема трајала од 2004. године, када је почео сарађивати са Лековићем који је тада радио као правни савјетник

у "Transparency", те „он тврди да је Лековић од преваре себи обезбиједио високи животни стил какав не би могла поднијети његова плата у "Transparency"“.

20. Читањем доказа који је предложио апелант, новинског чланка који је објавио првотужени на страни 3. од 9. јула 2008. године под називом „Нудили ми помоћ да ме скину са црне листе“, Основни суд је утврдио да је аутор тог чланка на насловници наведеног чланка написао да је Немања Васић, бивши директор Дирекције за путеве РС, потврдио да је и он био жртва рекеташа и да су му нудили помоћ да се скине са „црне листе“, а да се апелант у тексту помиње само када се говори о Љубинку Лековићу, који је радио код апеланта.
21. Читањем доказа који је предложио апелант, новинског чланка који је првотужени објавио на страни 3. од 9. јула 2008. године под насловом „Т1 најавио тужбу“ и одговор Колегијума првотуженог апеланту под насловом „Т1 не интересује истина“, Основни суд је утврдио да се у чланку наводи: „Васић: Нудили ми да ме скину са црне листе“, те да се поново помиње заштићени свједок који је сад означен као „покајник“. Основни суд је објаснио да аутор у тексту наводи да је Срђан Благовчанин изјавио да се на тенденциозан и злонамјеран начин доводи у везу Т1ВН са наводном праксом рекетирања наводних бизнисмена из РС, креирајући на такав начин атмосферу јавног линча. Према оцјени Основног суда, из садржине новинског чланка не може да се утврди да је тужени оклеветао апеланта осим што је у цијелости пренио изјаву Срђана Благовчанина.
22. Увидом у доказ који је предложио апелант, новински чланак који је објавио првотужени на страни 4. од 11. јула 2018. године под насловом „Провјеравамо наводе о изнудама“, Основни суд је утврдио да је у том тексту поменут апелант у контексту када аутор чланка износи изјаву Пене да је послије медијских свједочења више бизнисмена и смијењених званичника који тврде да су били на мети рекетирања покренута провјера на терену у вези са „случајем "Transparency"“. Основни суд је закључио „да се ни у овом тексту не говори о апеланту, већ се само помиње у контексту наведеног“.
23. Увидом у доказ који је предложио апелант, новински чланак који је објавио првотужени на страни 2. од 12. јула 2008. године под насловом „Пријављен и службеник ' Transparencyја“, Основни суд је утврдио да се апелант помиње само у наслову када се говори да је пријављен службеник из „Transparencyја“ и даље у тексту се апелант помиње само у том контексту.

24. Увидом у доказ који је предложио апелант, новински чланак који је објавио првотужени на страни 3. од 19. јула 2008. године под насловом „Црне листе у одјелу за организовани криминал“, Основни суд је утврдио да се апелант помиње у уводном дијелу чланка, када се говори да је полиција РС пријавила три лица, међу њима и апелантовог бившег службеника, због сумњи да су умијешани у преваре и изнуде.
25. Увидом у доказе које је предложио апелант, писану кореспонденцију апеланта и декана Економског факултета у Сарајеву Муриса Чичића, Основни суд је утврдио да се у кореспонденцији не помиње апелант и да она није јавно објављена трећим лицима и да такав доказ не може да се уземе као доказ против тужених.
26. Увидом у доказ који је предложио апелант, читањем захтјева за достављање доказа апелантовог пуномоћника упућеног туженим са 1. октобром 2008. године са доставницом, Основни суд је утврдио да се апелантов пуномоћник обратио туженим за достављање доказа-исказа заштићеног свједока и овај доказ ни у ком случају не може да буде доказ који је подобан за утврђење чињеничних навода из тужбе везаних за клевету на коју се апелант позива.
27. Увидом у доказ који је предложио апелант, читањем одговора Тужилаштва БиХ број КТ-306/08 од 27. октобра 2008. године, утврђено је да је наведено Тужилаштво одговорило да не може да се достави изјава заштићеног свједока због тога што у тој фази Владимир Латиновић није био свједок, већ осумњичено лице, при чему је Основни суд нагласио да ни тај доказ не може да се доведе у везу са апелантовим тужбеним захтјевом.
28. Основни суд је оцијенио ирелевантним и друге доказе које је апелант предложио, и то апелантове захтјеве упућене МУП-у РС ради достављања исказа заштићеног свједока Владимира Латиновића, затим, увид у новински чланак од 3. децембра 2008. године у листу „Политика“ о томе како препознати дириговану кампању, те доказ читањем новинског чланка који је објавио првотужени 5. децембра 2008. године у којем декан Економског факултета оптужује апеланта да га уцјењује, јер се у тексту не помиње апелант.
29. Потом се Основни суд, након појединачне оцјене изведених доказа које је предложио апелант (доказ тужених, записник са рочишта за главну расправу Основног суда број 71 0 П 026225 08 од 13. децембра 2011. године, саслушањем свједока Владимира Латиновића и новинара „Гласа Српске“, није презентован приликом појединачне оцјене доказа), позвао на релевантне одредбе Закона о заштити од клевете, и то чл. 1, 5, 8, 11 став 1, и 13, затим, Закона

о облигационим односима (у даљњем тексту: ЗОО), и то чл. 154 став 1 и 200, као и Закона о парничном поступку (у даљњем тексту: ЗПП) које је цитирао.

30. Основни суд се, прије свега, осврнуо на приговор тужених о немогућности да се проузрокује нематеријална штета правном лицу оцијенивши га неоснованим позивом на одредбу члана 5 Закона о заштити од клевете. У вези с тим је још појашњено да није спорно да је апелант правно лице, али сходно члану 5 Закона о заштити од клевете, и правно лице може да има повријеђен углед с тим да се не ради о душевним патњама, али се ради о накнади штете због клевете која се досуђује и физичким и правним лицима.
31. Потом је Основни суд навео да није спорно да су тужени у више чланака који су објављени у периоду од 1. до 19. јула 2018. године објављивали текстове различите садржине, али да се апелант у спорним текстовима помиње тек у контексту Љубинка Лековића, тада апелантовог запосленика, који се доводи у везу са рекетирањем високих функционера РС. Осим тога, према мишљењу Основног суда, наводи из спорних текстова представљају изношење и изражавање мишљења у вези са тадашњим догађајима. Потом је Основни суд навео да су спорни чланци писани на основу изјава свједока Владимира Латинковића, који је у вријеме објављивања спорних чланака имао више прес-конференција на којима је износио детаље у вези са спорном афером, а именовани је у свом исказу потврдио да спорни текстови у потпуности одговарају његовим исказима. Исказу овог свједока суд је поклатио пуну вјеру, јер је свједок био одлучан у свом казивању како је афера почела и зашто, као и да је о афери сâм обавијестио полицију, дакле, био је спреман и на санкцију само да би обзнанио како је било и шта је било. Осим тога, Основни суд је у цијелости поклатио вјеру и исказима свједока, новинара „Гласа Српске“ Драгана Рисојевића и Горана Маунаге, који су у исказима били увјерљиви, наводећи да су били дио тима, да су у свему вјерно преносили исказе Владимира Латинковића, којег су од почетка звали „заштићени свједок“, при томе су нагласили да су исказе Владимира Латинковића провјеравали тако што су звали људе које је наводио и да се у свим текстовима апелант помињао само у контексту Љубинка Лековића, апелантовог запосленика. Још је наведено да су тужени писали о јавном интересу и са најбољим намјерама. Према оцјени Основног суда, у спорним текстовима тужени нису изразили тврдњу (као чињеницу чија би истинитост или неистинитост могла да се доказује), па сходно томе, понашање ових тужених при изражавању навода из текста нема карактер клевете како је дефинише Закон о заштити од клевете, која би проузроковала штету апелантовом угледу. При томе је наглашено да се ради о изношењу изјава Владимира Лековића и др. које су вјерно пренесене у текстовима, а право на слободно изражавање штити

и члан 10 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција), као и Закон о заштити од клевете.

32. Основни суд је потом закључио да се у вријеме подношења тужбе у медијима, писаним и електронским, писало и говорило о спорној афери, о „црним листама“ и комплетној ситуацији о којој је информисана јавност у том периоду, па се стога писање тужених не може да сматра клеветом, већ управо као изношење њиховог мишљења. Осим тога, понуђеним доказима апелант није доказао да је трпио штету, ни у чему се та штета огледа, позвавши се на одредбе чл. 7 и 123 ЗПП, а терет доказивања у предметној правној ствари је био на апеланту, који суду није доставио нити један доказ на околности висине тужбеног захтјева, нити је доказао основ тужбеног захтјева, те је због тог разлога и одлучено као у изреци пресуде.

33. Одлучујући о апелантовој жалби Окружни суд је Пресудом број 71 0 П 025349 15 Гж 2 од 7. септембра 2015. године жалбу одбио и првостепену пресуду потврдио уз одбијање апелантовог захтјева за накнаду трошкова за састављање жалбе. Апелант је у жалби навео да је тужени у спорним текстовима износио тврдње на апелантов рачун да се бави рекетирањем, да обрађује и извлачи од појединаца 1.000,00 евра да би их скинуо са „црне листе“ ОХР-а, да се у његовим просторијама фалсификују ИД картице и лажна документација, да апелант улази у просторије Пореске управе и препада директоре, а да је то, заправо, изношење и преношење изражавања неистинитих информација и чињеница. У вези са таквим приговорима, Окружни суд се позвао на одредбе чл. 5 и 6 Закона о заштити од клевете, те члан 10 Европске конвенције, а сходно садржини исказа Владимира Латинковића, произилази да је он обавјештавао јавност и давао изјаве новинарима путем конференција за штампу о спорној афери и „црним листама“ а које је добивао од апелантовог запосленика Љубинка Лековића, који је тврдио да је апелант добивао анонимне пријаве за корупцију са именима угледних људи, привредника и људи из политике који су били на положајима и да су та лица била жртве уцјењивања како би се скинули са „црне листе“.

34. Према оцјени Окружног суда, првостепени суд је анализом сваког спорног чланка, оцјењујући исказе свједока који су навели да су прикупљали информације о именима људи који су били уцјењивани, а те информације су објављивали у спорним чланцима, правилно закључио да су тужени спорне чланке писали у општем јавном интересу и са најбољим намјерама, како би о аферама о „црним листама“ обавијестили јавност. Према оцјени Окружног суда, преношење таквих информација не доводи до одговорности тужених, у смислу члана 5 Закона о заштити од клевете. Осим тога, како је истакао Окружни суд,

преношење садржина изјава трећих лица која су била жртве уцјењивања не представљају увреду за апеланта, јер апелант током поступка није доказао да му је спорним чланцима нанесена штета угледу.

35. У вези с апелантовим тврдњама да је штету претрпио на начин да је у јавности критикован и приказан као непријатељ, страни плаћеник и рекеташ, што је довело до затварања канцеларије која је радила у Бањој Луци и да, стога, и данас трпи неповјерење локалног становништва, јер је управо сврха његовог постојања да пружа бесплатну правну помоћ грађанима у борби против корупције, Окружни суд је навео да садржина спорних новинских чланака не садржи елементе клевете, јер се ради о изношењу информација које су тужени прикупили од лица која су била рекетирана и пријављена на „црним листама“, па су тужени само преносили информације које су сакупили од тих лица. Сходно томе, Окружни суд је навео да код апеланта није дошло до повреде угледа, јер они нису довели до забране рада и престанка активности апеланта. Будући да је одбијен захтјев за исплату накнаде нематеријалне штете, одбијен је апелантов захтјев да првотужени објави изреку пресуде, јер су ти захтјеви у међусобној вези.

36. Врховни суд је Рјешењем број 71 0 П 025349 15 Рев од 30. јуна 2016. године ревизију одбацио као недозвољену, јер није испуњен услов допуштености ревизије из члана 237 став 2 ЗПП.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

37. Апелант сматра да је оспореним пресудама повријеђено његово право на правично суђење из члана II(3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције и право на слободу изражавања из члана II(3х) Устава Босне и Херцеговине и члана 10 Европске конвенције. Апелант, између осталог, наводи да је током поступка успио да докаже да је кривични поступак на који се тужени у спорним чланцима позивао окончан обустављањем поступка, те да кривични поступак није био ни покренут у вријеме писања спорних чланака. Даље, наводи да је пред судовима РС затражио заштиту због неистинитог писања које је добило облик организоване кампање са циљем да се уништи апелантов углед, обесмисли његов рад и да се тиме примора да престане да ради. Потом, апелант наводи да су тужени у спорним текстовима писали о наводним изјавама полицији РС, Тужилаштву БиХ, о покретању истраге, користећи термине „заштићени свједок“ или „свједок покајник“ свјесно и

са намјером да се код читалаца створи слика да је апелант, односно његови радници рекеташи, изнуђивачи, да се не боре против криминала, него да учествују у њему, да апелант манипулише пријавама грађана и сл. Апелант детаљно презентује спорне текстове и њихове наслове апострофирајући дијелове којима се апелант доводи у везу са криминалом и манипулацијама, напомињући да су сви спорни чланци, изузев два, још увијек доступни на web-страници тужених. При томе апелант наглашава да оспорене одлуке не садрже чињенице из којих може да се види на основу чега се изводи закључак да апелантов углед није повријеђен, јер судови наводе „побројани новински чланци“ тако да радња као основ за накнаду штете остаје непозната, али се, с друге стране, здраво за готово прихвата постојање „црних листи“, „афера“ при чему се не нуде докази за истинитост таквих тврдњи. Недостатак искрене намјере туженог да поступа професионално и у доброј намјери боље илуструју чланци које је тужени објавио 8. јула 2008. године, и то апелантов чланак под називом „Т1 најавио тужбу“ у којем је тужени изнио и своја становишта у погледу организованог писања, али и текст Уређивачког колегијума првотуженог под насловом „Т1 не интересује истина“ у којем, у истом броју, тужени одмах износе своје становиште питајући се да ли су „Независне новине“ криве што су објавили њихове исповијести. Апелант тврди да тужени нису поступали добронамјерно, како би јавности пружили тачне и поуздане информације, у складу са новинарском етиком. Немогуће је прихватити становиште редовних судова да се, заправо, ради о апелантовом раднику, а не о апеланту у контексту обима штете, јер није утврђена и чињеница да је ријеч о бившем апелантовом раднику и да је апелант био обухваћан насловима и то не само у односу на запосленике него и личним именованем. Назив апеланта је у текстовима поменут више пута од имена запосленика. Апелант тврди да му је спорним новинским чланцима нарушен углед и да штетне посљедице и даље трпи, јер се број корисника знатно смањио. Апелант сматра да редовни судови у конкретном случају нису направили правичну равнотежу између слободе изражавања и заштите апелантовог угледа позвавши се на стандарде Европског суда за људска права (у даљњем тексту: Европски суд). Ако члан 10 Европске конвенције и Закон о заштити од клевете укључују новинарску обавезу да се провјери истинитост информација, односно обавезу да се суздржи од изношења или преношења нечег неистинитог што за другог представља увреду, а од чега Окружни суд полази у својој пракси (АП 1819/07, АП 1750/07 и др.), нејасно је како је тај суд такав стандард изоставио у овом случају. Предложено је да се апелација усвоји.

б) Одговор на апелацију

38. У одговору на апелацију Окружни суд је, између осталог, навео да чланци који су предмет захтјева у себи не садрже клевету и наношење повреде апелантовом угледу, јер представљају информације које су тужени прикупили од лица која су рекетирана и пријавила трећа лица, а догађаји који су пратили објављивање нису довели до забране рада апеланта.
39. Основни суд је навео да је у поступку поступао у складу са законом и да је одлуку образложио, те да и даље остаје при разлозима датим у образложењу своје пресуде.
40. Тужени је у исцрпном одговору на апелацију све приговоре оцијенио неутемељеним предложивши да се апелација одбије као неоснована. Тужени су се у одговору исцрпно бавили накнадом штете коју апелант потражује сматрајући да апелант као правно лице има право само на накнаду материјалне штете а такву штету током поступка није доказао. Осим тога, судови су правилно одбили апелантов тужбени захтјев у вези са накнадом нематеријалне штете, јер апелант ни тај вид штете није доказао будући да се апелант током поступка ограничио само на доказивање чињенице о наводно почињеној клевети, а занемарио је да докаже обим и врсту штете.

V. Релевантни прописи

41. У **Закону о заштити од клевете** („Службени гласник Републике Српске“ број 37/01) релевантне одредбе гласе:

Члан 1.

Овим законом уређују се прихватљива ограничења слободе изражавања у погледу грађанске одговорности за штету нанесену угледу физичког или правног лица изношењем или преношењем нечег неистинитог и потврђује да:

а) право на слободу изражавања, које је гарантовано Уставом Републике Српске и Европском конвенцијом за заштиту људских права и основних слобода, представља један од основа демократског друштва, посебно када се ради о питањима од политичког и јавног интереса;

б) право на слободу изражавања штити садржај изражавања, као и начин на који је изнесен, и не примјењује се само за изражавања која се сматрају корисним или неувредљивим него, такође и за она која могу да увриједе, шокирају или узнемире;

в) средства информисања имају врло значајну улогу у демократском процесу као јавни посматрачи и снабдјевачи јавности информацијама.

*Члан 5. ст. (1), (2) и (3)**Одговорност за клевету*

(1) Свако пословно способно лице које проузрокује штету угледу физичког или правног лица изношењем или проношењем изражавања нечег неистинитог, идентификујући то лице трећем лицу, одговорно је за клевету, ако је то лице проузроковало штету у својству аутора, уредника или издавача изражавања, или у својству лица које је на неки други начин ефикасно контролисало садржај тог изражавања, као и правно лице које је објавило изражавање.

(2) Лице из става 1. овог члана је одговорно за изазвану штету ако је намјерно или услед непажње изнијело или пронело изражавање.

(3) Када се изражавање односи на питања од политичког или јавног интереса, лице из става 1. овог члана је одговорно за изазвану штету изношењем или проношењем изражавања ако је то лице знало да је изражавање неистинито или је непажњом занемарило неистинитост изражавања. Исти стандард одговорности примјењује се ако је оштећени био или је јавни службеник или је кандидат за функцију у јавном органу и ако врши, према општем схватању јавности, значајан утицај на питања од политичког или јавног интереса.

*Изузеци од одговорности**Члан 6.*

У сљедећим случајевима неће се одговарати за клевету:

- а) ако се ради о изражавању мишљења или када је изражавање у суштини истинито;*
- б) ако је лице које је наводно проузроковало штету било по закону обавезно износити или проносити изражавање, или износити или проносити изражавање у току законодавног, судског или управног поступка;*
- в) ако је изношење или проношење изражавања било разумно.*

Када суд доноси овакву одлуку, узима у обзир све околности случаја, нарочито укључујући: начин, облик и вријеме изношења или проношења изражавања,

природу и степен проузроковане штете, добронамјерност и придржавање опште прихваћених професионалних стандарда од стране штетника, вјероватност да би штета настала и да изражавање није изнесено или пронесено, податак да ли изражавање садржи објективну и тачну информацију о изражавању других лица, и да ли се односи на питања из приватног живота оштећеног или питања од политичког или јавног значаја.

Члан 11. став (1)

(1) Накнада штете врши се искључиво са намјером надокнаде штете нанесене угледу оштећеног, а та надокнада мора бити пропорционална проузрокованој штети. При утврђивању накнаде штете, суд узима у обзир све околности случаја, нарочито укључујући све подузете мјере да би се ублажила проузрокована штета, као што су: објављивање исправке, опозивање изјаве или извињење, чињеницу да ли је штетник стекао новчану корист учињеним изношењем или проношењем изражавања, или чињеницу да би износ додијељене штете могао имати за посљедицу велике материјалне потешкоће или банкрот штетника.

Члан 13.

Овај закон је lex specialis у односу на све друге законе. За све што није регулисано овим законом примењиваће се одредбе Закона о облигационим односима, Закона о извршном поступку и Закона о парничном поступку који су на снази у Републици Српској.

VI. Допустивост

а) Допустивост у односу на право на слободу изражавања

42. При испитивању допустивости апелације у односу на апелационе наводе о кршењу права на слободу изражавања из члана II/3x) Устава Босне и Херцеговине и члана 10 Европске конвенције, Уставни суд је пошао од одредаба члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине и члана 18 став (3) тачка х) Правила Уставног суда.

43. Члан VI/3б) Устава Босне и Херцеговине гласи:

Уставни суд има и апелациону надлежност над питањима по овом Уставу, која проистичу из пресуде сваког суда у Босни и Херцеговини.

Члан 18 став (3) тачка х) Правила Уставног суда гласи:

Апелација није допуштена ако постоји неки од сљедећих случајева:

х) апелација је ratione materiae инкомпатибилна са Уставом.

44. Из апелације и пресуда редовних судова несумњиво произилази да је апелант у конкретној правној ствари имао процесну позицију тужиоца тражећи накнаду штете због клевете, што значи да тужбени захтјев није био управљен против апеланта ради неког његовог изражавања. Пошто члан 10 Европске конвенције штити слободу изражавања, а став 2 овог члана регулише у којим случајевима та слобода може да буде ограничена, Уставни суд, подржавајући сопствену праксу у предметима који су са овог аспекта покретали готово идентична правна питања (види, Уставни суд, Одлука број *АП 90/06* од 6. јула 2007. године, доступна на интернетској страници Уставног суда www.ustavnisud.ba, став 18), сматра да апелант у оспореном поступку није био „жртва“ кршења члана 10 Европске конвенције. У конкретном случају предметни поступак се није тичао апелантовог права на слободу изражавања, па наводи у вези с повредом члана II/3х) Устава Босне и Херцеговине и члана 10 Европске конвенције морају да се одбаце као *ratione materiae* инкомпатибилни са Уставом Босне и Херцеговине.
45. Имајући у виду одредбу члана 18 став (3) тачка х) Правила Уставног суда, према којој ће се апелација одбацити као недопуштена уколико је *ratione materiae* инкомпатибилна с Уставом Босне и Херцеговине, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

б) Допустивост у односу на право на правично суђење

46. У односу на наводе о кршењу права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције, Уставни суд наглашава да, у складу са чланом VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд има и апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу када она постану предмет спора због пресуде било којег суда у Босни и Херцеговини.
47. У складу са чланом 18 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме оспорава, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући према закону и ако је поднесена у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку који је користио.
48. У конкретном случају предмет оспоравања апелацијом је Рјешење Врховног суда број 71 0 П 025349 15 Рев од 30. јуна 2016. године које је апелантов пуномоћник примио 31.

августа 2016. године, а апелација је поднесена 26. октобра 2016. године, дакле, благовремено, како је прописано чланом 18 став (1) Правила Уставног суда. Међутим, оспорено рјешење не представља коначну одлуку у овом предмету будући да је ревизија одбачена као недозвољена из чега слиједи да ревизија није била дјелотворан правни лијек. Сходно томе, Пресуда Окружног суда број 71 0 П 025349 15 Гж 2 од 7. септембра 2015. године представља коначну одлуку. Будући да је апелант против наведене одлуке поднио апелацију која је одбачена као преурањена (види тачку 2 ове одлуке) апелант је задржао право да након процесне ревизијске одлуке поднесе нову апелацију, што је апелант и учинио. Стога, апелација у овом дијелу испуњава услове из члана 18 ст. (3) и (4) Правила Уставног суда, јер не постоји неки други формални разлог због којег апелација није допуштена, нити је очигледно (*prima facie*) неоснована.

49. Имајући у виду одредбе члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, члана 18 ст. (1), (3) и (4) Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да апелација у овом дијелу испуњава услове у погледу допуштности.

VII. Меритум

50. Апелант добија наведене пресуде тврдећи да су тим пресудама повријеђена његова права из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције. Међутим, Уставни суд има у виду да је оспореним одлукама одбијен апелантов тужбени захтјев којим је тражио накнаду нематеријалне штете због повреде угледа која му је, према апелационим тврдњама, проузрокована спорним изражавањима тужених. Сходно томе, како се суштина апелантовог захтјева односи на заштиту „права на углед“, које је заштићено чланом 8 Европске конвенције, Уставни суд ће, слиједећи праксу Европског суда, у конкретном случају испитати да ли су редовни судови дали довољне и релевантне разлоге за ускраћивање апеланту тражене сатисфакције у вези са спорним изражавањем туженог (види, *mutatis mutandis*, Уставни суд, Одлука о допуштности и меритуму број АП 2043/12 од 22. децембра 2015. године, тачка 22, доступна на www.ustavnisud.ba).

51. Члан II/3 Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

ф) Право на приватни и породични живот, дом и преписку.

52. Члан 8 Европске конвенције гласи:

1. Свако има право на поштовање свог приватног и породичног живота, дома и преписке.

2. Јавне власти се не смију мијешати у остваривање овог права осим ако то није у складу са законом и неопходно у демократском друштву у интересима националне безбједности, јавне безбједности или економске добробити земље, ради спречавања нереда или криминала, ради заштите здравља или морала, или ради заштите права и слобода других.

53. Уставни суд, прије свега, запажа да је апелант правно лице, а да је основна сврха члана 8 Европске конвенције заштита појединаца од арбитрарног мијешања власти у њихова права гарантована чланом 8 Европске конвенције. Уставни суд се, у вези с тим, позива на Одлуку број *АП 768/16* у којој је детаљно размотрено питање заштите права на углед правног лица (види, Уставни суд, Одлука број *АП 768/16* од 6. јуна 2018. године, ст. 31-34, доступна на веб-страници Уставног суда www.ustavnisud.ba). Дакле, слиједећи наведену праксу, чињеницу да се апелант у апелацији позвао на заштиту права на углед, те чињеницу да су редовни судови јасно указали да, сходно одредби члана 5 Закона о заштити од клевете, и правном лицу може бити повријеђен углед с тим да се не ради о душевним патњама, већ о накнади штете због клевете која се досуђује физичким, али и правним лицима, јер је основ за накнаду клевете, Уставни суд у таквим околностима не уочава проблем да апелационе приговоре сагледа у свјетлу заштите „права на углед“, што је, заправо, и суштина апелационих приговора.
54. Сходно наведеном, Уставни суд ће испитати да ли су редовни судови оспореним одлукама постигли правичан баланс између права тужених на слободу изражавања из члана 10 Европске конвенције и права апеланата на заштиту њиховог угледа. Уставни суд подсјећа да су релевантни критеријуми за тест пропорционалности у таквим случајевима утврђени у пракси Европског суда у предмету *Von Hannover против Немачке* (види, Европски суд, *Von Hannover против Немачке* (број 2) (GC), број 40660/08 и 60641/08, ст. 109-113, ECHR 2012. године). Ти критеријуми су: допринос расправи од јавног интереса, колико је позната личност о којој је ријеч и шта је предмет извјештавања, понашање лица о којем је ријеч прије објављивања и, гдје је примјењиво, озбиљност санкције. Уставни суд сматра да су наведени критеријуми *mutatis mutandis* примјењиви и у конкретном случају.
55. Уставни суд запажа да апелант указује на бројне приговоре и пропусти редовних судова, оцјењујући да редовни судови током поступка нису постигли правичан баланс између његовог права на углед и неспорног права тужених на слободу изражавања. Апелант, између

осталог, тврди да судови нису анализирали спорна изражавања, да је радња као основ за накнаду штете остала непозната, да су спорним изражавањима изнесене неистините чињенице, да тужени нису поступали *bona fide* и сл. Са друге стране, редовни судови су одбили тужбени захтјев сматрајући да је постојао јавни интерес да се јавно обзнани „афера рекетирања“, да су тужени поступали са најбољим намјерама, да је спорним изражавањем, заправо, изнесено мишљење у вези са тадашњим догађајима, а да су тужени вјерно пренијели изјаве свједока Владимира Латиновића, који је у том периоду имао више прес-конференција на којима је износио детаље у вези са спорном афером, да су новинари „Гласа Српске“ тражили изјаве „рекетираних“ бизнисмена РС, да су тужени све вјерно пренијели у спорним чланцима, што су потврдили и свјedoци, те да, стога, не постоји клевета, а да апелант није ни доказао да му је штета причињена.

а) Допринос расправи од јавног интереса

56. Доводећи критеријуме из тачке 54 ове одлуке у везу са конкретним случајем, Уставни суд запажа да су редовни судови имали у виду да је у конкретном случају постојао јавни интерес да се јавност обавијести о корупцији, што подржава и Уставни суд, јер је питање корупције тема која, без икакве сумње, заслужује пажњу јавности.

б) Колико је позната личност о којој је ријеч

57. Апелант је регистрован као удружење чији је циљ сузбијање корупције и које представља дио међународне мреже „Transparency International“ са сједиштем у Берлину. Дакле, апелант не представља дио државног апарата, нити је јавно предузеће, нити велика компанија. Међутим, апелант је својим дјеловањем упућен на јавност и као такав дјелује и иступа јавно, па је, стога, и праг његове прихватљиве критике већи.

ц) Предмет извјештавања

58. У вези с предметом извјештавања, Уставни суд запажа да је тужени у периоду од 1. до 19. јула 2008. године објавио више новинских чланака у којима се апелант, односно његови радници (не само Љубинко Лековић већ и Борис Дивјак, предсједавајући Одбора директора апеланта) доводе у везу са корупцијом, односно рекетирањем бизнисмена РС како би се скинули са „црне листе“ ОХР-а. Оно што је очигледно из образложења првостепене пресуде јесте то да првостепени суд спорна изражавања није цитирао, већ је само цитирао наслове текстова, а спорне дијелове текстова је, углавном, препричао, у смислу да се апелант у спорним чланцима помиње само када се помиње његов (бивши) запосленик Љубинко Лековић, па би илустрације ради, у том правцу навео тек дио текста. Уставни суд указује само

- на неке од наслова спорних текстова: „Радници 'Transparency International' ракетирали бизнисмене из РС“, „'Transparency' ме оптужује украденим документима“, „ТИ не интересује истина“, „Тражили 10.000 КМ да га скину са црне листе“, „Борис Дивјак знао за рекетирање“, „Пријављен и службеник 'Transparencyја“ и сл. под којима су тужени у периоду од 1. до 19. јула 2008. године објављивали текстове спорне садржине.
59. С обзиром на бројна питања која се апелацијом постављају, између осталог, да је радња као основ за накнаду штете остала непозната, да су спорним изражавањима изнесене неистините чињенице, а не мишљење, како то тврде редовни судови, Уставни суд је извршио увид у спорне текстове.
60. Уставни суд подсјећа да у предметима који покрећу питање клевете спорна изражавања и изјаве морају да се сагледавају у контексту различитих аспеката, доводећи спорно изражавање у контекст свих релевантних околности тог случаја. Та обавеза произилази и из одредбе члана 6 став (2) Закона о заштити од клевете која прописује „када суд доноси овакву одлуку, узима у обзир све околности случаја, нарочито укључујући: начин, облик и вријеме изношења или проношења изражавања, природу и степен проузроковане штете, добронамјерност и придржавање општеприхваћених професионалних стандарда од штетника, вјероватност да би штета настала и да изражавање није изнесено или пронесено, податак да ли изражавање садржи објективну и тачну информацију о изражавању других лица, и да ли се односи на питања из приватног живота оштећеног или питања од политичког или јавног значаја“.
61. Потом, Уставни суд подсјећа да су редовни судови, након анализе спорног изражавања, имали обавезу да направе јасну разлику између чињеница и мишљења, јер постојање чињенице може да се докаже, а за истину на основу вриједносне оцјене не може да се дâ доказ (види, Европски суд, *Lingens против Аустрије*, пресуда од 8. јула 1986. године, Серија А број 103, став 46, и Уставни суд, Одлука број *АП 1005/04* од 2. децембра 2005. године). При томе треба нагласити да и мишљење мора да има чињеничну основу која га може поткријепити, јер, у супротном, може да буде претјерано (види, Европски суд, *Feldek против Словачке*, пресуда од 12. јула 2001. године, представка број 29032/95, став 76).
62. Уставни суд, прије свега, запажа да се радило о великом броју текстова који су објављивани на „ударним“ страницама, да је у једном броју објављивано више текстова и да су спорни текстови захтијевали детаљну анализу редовних судови. Уставни суд запажа да су редовни судови, одбивши тужбени захтјев, сматрали да је довољно да су тужени током поступка

навели да су вјерно пренијели изражавање Владимира Латиновића, који је своје „исказе“ дао на прес-конференцији за медије (Уставни суд напомиње да се не ради о записницима датим у истрази пред надлежним органима, како је то наведено у тексту под називом „Радници 'Транспаренси Интернешнела' рекетирани бизнисмене из РС“ од 1. јула 2018. године) и да су новинари „Гласа Српске“ контактирали са „рекетираним“ бизнисменима РС, те да спорна изражавања, заправо, могу да се подведу под мишљење, јер у текстовима нису изнесене никакве тврдње чија би истинитост морала да се доказује.

63. Супротно таквом образложењу, Уставни суд сматра да су у спорним текстовима, углавном, пренесене чињеничне тврдње, и то озбиљне оптужбе на рачун апелантових запосленика, те да је у вези с тим и сâм апелант на више мјеста доведен у везу са спорним догађајима. У вези с тим, Уставни суд, у смислу илустрације, указује на неке дијелове спорних текстова. У тексту који је објављен 1. јула 2008. године, на странама 2. и 3, под насловом „Двојица радника 'Транспаренси Интернешнела' и Богдан Новаковић, помоћник директора Управе за индиректно опорезивање, учествовали су у рекетирању смијењених званичника и бизнисмена из Републике Српске, у опсежној мрежи превара везаних за црне листе међународне заједнице“, наведено је: „Како тврди ('заштићени свједок') група је до података, између осталог, долазила преко пријава које су запримане у 'Транспаренсију', док су информације касније допуњавали 'чланови групе из Управе за индиректно опорезивање' са подацима везаним за потенцијалне жртве и њихове пословне активности. За тако нешто биле су потребне и ИД картице, легитимације и још нека лажна документација која се фалсификовала у просторијама 'Транспаренсија' у Бањалуци“, „Новаковић је 'Транспаренсију' давао податке из УИО на основу којих су уцјењивали људе“, „'Транспаренси' је ушао и у Пореску управу у вријеме када је Мишо Ђурић био директор, а његов замјеник Љубо Голијанин. Испрепадали су Голијанина којег сам ја водио на разговор у Загреб.“ Из текста који је објављен под насловом „Милош Лазовић тврди да је био жртва рекеташа из 'Транспаренси Интернешнела' -Тражили 10.000 КМ да га скину с црне листе“, објављеног 2. јула 2008. године на страни 2, између осталог, произлази: „Група уцјењивача, међу њима и Љубинко Лековић, радник 'Транспаренси Интернешнела', тражили су 10.000 марака како би ме скинули с црне листе међународне заједнице“, тврди Милош Лазовић, бивши директор „Телекома Српске“ у Фочи. Уставни суд је навео само неке дијелове спорних текстова (а има их велики број и у сваком тексту се апелант помиње или у наслову или у различитим контекстима, а Љубинко Лековић у сваком тексту као тадашњи или као запосленик, односно бивши апелантов запосленик) из којих, заправо, не произилази да се ради тек о мишљењу „заштићеног свједока“ или

мишљењу жртава рекетирања, које у основи нема тврдње чија би се истинитост морала доказивати. Управо чињеница да је поводом спорних текстова покренута кривична истрага пред надлежним органима говори да се радило о озбиљним оптужбама.

64. Дакле, према оцјени Уставног суда, супротно образложењу редовних судова, у спорним текстовима су у битном пренесене чињеничне тврдње које су биле предмет истражног кривичног поступка. У вези с тим, Уставни суд подсјећа на становиште Европског суда изнесено у предмету *Europapress Holding д.о.о. против Хрватске* (види, Европски суд, апликација број 25333/06, пресуда од 22. октобра 2009. године) да је дужност медија да ваљано провјере податке које ће објавити. Улога новинара јесте да обавијесте и упозоре јавност о друштвеним појавама чим добију одговарајуће податке. Вијести су „пролазна роба“, те одлагање да се оне објаве, чак и за кратак период, може да их лако лиши њихове вриједности и занимљивости. Упркос томе, захтијева се опрезан приступ. Медији имају обавезу да своја истраживања спроводе у доброј вјери, а прије објављивања постоји уобичајена новинарска обавеза да се провјере чињенични наводи. Што је навод озбиљнији, то чињенични основ треба да буде чвршћи.
65. Сходно наведеном, будући да се радило о питању од јавног интереса и да су оптужбе које су изнесене у спорним текстовима биле такве да их тужени прије објављивања објективно нису ни могли да провјере, осим у кривичном поступку, Уставни суд ће у наставку испитати да ли су тужени приликом објављивања спорних текстова поступали у складу са професионалним стандардима, односно да ли су били добронамјерни.
66. У околностима конкретног случаја Уставни суд подсјећа да не постоје препреке да медији преносе изјаве свједока дате у поступку пред надлежним органима. Уставни суд, такође, подсјећа да медији приликом објављивања, односно преношења тврдњи, као у конкретном случају, када је у питању тема од јавног значаја и интереса, објективно не могу да пруже релевантне доказе којима би те тврдње поткријепили. Европски суд је, чак и када је ријеч о чињеницама, развио флексибилнија правила од оних која захтијевају доказивање истинитости, остављајући медијима на тај начин простор за грешку (види, Европски суд, [Thorgeir Thorgeirson против Исланда](#), пресуда од 25. јуна 1992. године, тачка 65). Међутим, исто тако, Уставни суд подсјећа да медији не могу да буду средства путем којих ће се некритички преносити изражавања којима ће се трећа лица дискредитовати. У конкретном случају Уставни суд запажа да је, након што је апелант објавио извјештај о Влади РС, који је био негативан, услиједила права бујица исказа свједока, „заштићених свједока“, „свједока покајника“ и жртава рекетирања у којима су се апелант и његови запосленици довели у везу

са озбиљним оптужбама. Такође, Уставни суд запажа да је медијска кампања против апеланта престала када је апелант промијенио сједиште. Уставни суд, даље, запажа да је спорно изражавање подстакло надлежне органе да испитају њихову основаност. Из расположивих докумената произилази да је истражни поступак пред Тужилаштвом БиХ обустављен. Стога, у таквим околностима Уставни суд би требало да испита добронамјерност тужених приликом преношења спорног изражавања, односно да ли је спорно изражавање имало сврху да се оклеветају и дискредитују апелант и његови запосленици, или је сврха изражавања био члан 10 Европске конвенције. Дакле, чак и кад су у питању неистините информације, одбрана медија је могућа ако су поступали разумно, у складу са професионалним стандардима, дакле *bona fide*.

67. У вези с тим, Уставни суд запажа да су тужени на околности „суштинске истинитости“ навода из спорних текстова као доказ предложили да се саслушају свједоци, и то новинари „Гласа Српске“ и Владимир Латиновић, којем је суд поклатио пуну вјеру и који је потврдио да су спорни текстови вјерно пренијели наводе Владимира Латиновића које је он дао на прес-конференцијама. У вези с тим, Уставни суд запажа да из текста који је објављен 1. јула 2008. године произилази да се ради о свједочењу „заштићеног свједока“ датом у Тужилаштву БиХ иако су тужени морали да знају да се у том тренутку није водила никаква званична истрага пред наведеним Тужилаштвом. Уставни суд, такође, запажа да се тужени у том тексту, осим што су пренијели „мишљење заштићеног свједока“ о томе како су, између осталих, двојица радника „Transparencуја“ рекетирала бизнисмене РС и да се у просторијама „Transparencуја“ фалсификују документа, нити једном ријечју нису оградили од изнесеног „мишљења“, нити су у том тексту покушали да контактирају са апелантом како би се изнијело становиште друге стране. Уставни суд, такође, запажа да су, након текста који је обављен 2. јула 2008. године (на страни 3. под насловом „Додик: Власт РС ће заштитити жртве рекета“ у којем именовани политичар упозорава надлежне из Тужилаштва БиХ да су селективни и необјективни, јер не желе да процесуирају појединце из „Transparencуја“, као и становиште именованог да му је познато да запослени у „Transparencуји“ рекетирају бизнисмене), тужени објавили више текстова у којима су пренијели изјаве наводних жртава рекетирања у којима се износе детаљи у вези са уцјенама и именују лица која су их рекетирала (ради се о групи људи у којој је, између осталих, био укључен и запосленик Управе за индиректно опорезивање), и то под насловима „Милош Лазовић тврди да је био жртва рекеташа из 'Транспаренси Интернешнела'“, „Све више свједока тврди да су били жртве рекетирања радника 'Транспаренси Интернешнела'“, „Милован Врљановић тврди да је био жртва рекета радника

- "Транспаренси интернешнела" и сл. Уставни суд, такође, уочава да су тужени 9. јула 2008. године објавили апелантов текст под насловом „Т1 најавио тужбу“ у којем је, између осталог, наведено да ће наводи који се односе на умијешаност ТiBiH у праксу наводног рекетирања морати да се доказују пред судом и у складу са законом. Међутим, Уставни суд запажа да је Уређивачки колегијум тужених на истој страници истог дана објавио текст под насловом „Т1 не интересује истина“, што се не чини да је у складу са новинарском етиком да се у истом броју објави и становиште уређивачког колегијума.
68. Поред тога, оно што је, такође, уочљиво из текста тужених јесте њихов јасно становиште да је све што је изнесено у претходном периоду о умијешаности апелантових запосленика у праксу рекетирања, заправо, наводна истина без поштивања института *пресумпције невиности*. У том правцу Уставни суд подсјећа да је у тексту Уређивачког колегијума тужених, између осталог, наведено: „Умјесто потраге за криминалцима у властитим редовима, ви оптужујете медије који су се дрзнули да истражују некога од вас. Ваше писмо, стога, доживљавамо као притисак на рад медија, те страхујемо за безбједност наших новинара, с обзиром на то што се један дио вашег особља доводи у везу с озбиљним криминалним активностима.“ Имајући у виду такво изражавање Уређивачког колегијума, те велики број текстова који су објављени у периоду од 1. до 20. јула 2008. године у којима су изнесене озбиљне оптужбе на рачун апелантових запосленика, али и самог апеланта, који је стављен у контекст догађаја о којима је писано, између осталог, да се у апелантовим просторијама фалсификују документа или „случај Transparency“, без икаквих ограда тужених, без поштивања института *пресумпције невиности*, као и наслове и поднаслове спорних текстова, те намјеру тужених да спорне текстове представе као „свједочења заштићених свједока и свједока покајника“ пред надлежним органима РС и БиХ, иако у том тренутку званична истрага још није била почела, заправо, говори да тужени приликом извјештавања нису поступали *bona fide*.
69. У вези с тим, Уставни суд запажа да је истрага пред полицијским органима РС почела након медијских свједочења више бизнисмена и смијењених званичника, а што произилази из текста који су тужени објавили 11. јула 2008. године на страни 4. под насловом „Провјеравамо наводе о изнудама“ у којем директор полиције РС обавјештава јавност да је полиција РС покренула провјере на терену у вези са „случајем "Транспаренси"“. Истрага пред Тужилаштвом БиХ је услиједила послје.
70. Уставни суд наглашава да нема никакве сумње да је постојао јавни интерес да се јавно изнесу информације у вези са наводном „афером рекетирања“, што је, заправо, и резултирало

истражним поступком пред надлежним органима БиХ, који је окончан обуставом истраге, али, исто тако, слобода изражавања новинара, у смислу члана 10 Европске конвенције, када је ријеч о извјештавању о питањима од општег интереса, подлијеже услову према којем новинари дјелују у доброј вјери и с циљем да обезбиједи поуздану информацију у складу са етиком новинарства. У околностима конкретног случаја, према оцјени Уставног суда, преношење спорног изражавања је имало сврху да оклевета и дискредитује апеланта и његове запосленике, а не сврху члана 10 Европске конвенције, односно тужени су у околностима конкретног случаја у битном занемарили етику новинарства и поступање у доброј вјери.

д) Понашање лица о којем је ријеч

71. У вези са апелантовим понашањем прије објављивања спорних текстова, Уставни суд запажа да су спорни текстови услиједили након што је апелант на својој web-страници објавио текст под насловом „Штете од корупције у приватизацији током прошле године преко пола милијарде КМ“ (видјети тачку 14 ове одлуке), што је апелант презентовао суду као један од могућих разлога за спорна изражавања којима се апелант и његови радници доводе у везу са корупцијом. Уставни суд сматра да је наведено, такође, битан сегмент којем редовни судови нису поклонили никакву пажњу иако је апелант на то указао. Дакле, прије објављивања наведеног извјештаја тужени није писао о томе да апелантови запосленици било кога рекетирају, нити је доводио у везу апеланта са рекетирањем. Тек након извјештаја, из кога може да се закључи да надлежна јавна власт није била у стању да спријечи корупцију у приватизацији, те да је због тога настала велика штета, тужени креће са серијом текстова у којима апеланта доводи у везу са рекетирањем угледних бизнисмена у Републици Српској.
72. Коначно, у вези са посљедицама спорног изражавања, Уставни суд запажа да је апелант током поступка истицао да је претрпио значајне штетне посљедице након спорног изражавања (да је канцеларија у Бањој Луци затворена и сл.), а о чему су и тужени извијестили јавност у тексту објављеном 12. јула 2008. године под насловом „Транспаренси Интернешнел“ затворио канцеларију и обуставио операције у БиХ“ и насловом „Додик: Пропагандни трик да скрену пажњу са афере“ у којем је пренесено становиште премијера РС да је одлука „Транспаренсуја“ пропагандни трик како би се скренула пажња са афере „црне листе“, а у истом тексту су аутори посебно издвојили и болдирани реченицу да је централа „Транспаренсија“ саопштила да су „дубоко забринути“ за безбједност особља. Наведени текст, осим што указује да је апелант претрпио и да трпи штетне посљедице услијед објављивања спорних текстова, говори понешто и о туженом који стављањем наводника на

синтагму дубоко забринути, заправо, додатно потврђује претходно изнесено становиште Уставног суда да тужени у околностима конкретног случаја нису поступали *bona fide*.

73. Имајући у виду све наведено и размотривши апелационе приговоре у свјетлу критеријума изнесених у тачки 54 ове одлуке, посебно имајући у виду наслове и садржину спорних текстова, њихов број, као и понашање тужених приликом преношења спорног изражавања за које се не би могло рећи да је имало сврху члана 10 Европске конвенције, већ да је имало сврху да оклевета и дискредитује апеланта, Уставни суд сматра да редовни судови у околностима конкретног случаја нису успјели да избалансирају апелантово право на заштиту његовог угледа, у смислу члана 8 Европске конвенције у контексту права туженог на слободу изражавања, у смислу члана 10 Европске конвенције.
74. Према томе, Уставни суд закључује да је у околностима конкретног случаја дошло до кршења члана II/3ф) Устава Босне и Херцеговине и члана 8 Европске конвенције.

Остали приговори

75. У односу на приговор у вези са кршењем права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције, Уставни суд, с обзиром на закључак изнесен у претходној тачки ове одлуке, сматра да није потребно посебно образлагати и овај приговор.

VIII. Закључак

76. Уставни суд закључује да је оспореним пресудама дошло до кршења апелантовог права из члана II/3ф) Устава Босне и Херцеговине и члана 8 Европске конвенције у ситуацији када су редовни судови пропустили да изражавања туженог размотре у свјетлу критеријума које је било неопходно размотрити ради постизања баланса између заштите права на углед, односно апелантов репутацијски углед.
77. На основу члана 18 став (3) тачка х), члана 59 ст. (1) и (2) и члана 62 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

78. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине

Златко М. Кнежевић